

ראיון עם ליובה אליאב
5 ביולי 1994
פרויקט תיעוד תולדות חיל-הים
מראינת: דניאלה רן

ש. תספר לי איך הגעת לפעילות ימית.
ת. במלחמת העולם השנייה הייתי בין המתנדבים הישראלים ביחידות העבריות, ביחידה הבריטית. התחלתי על הכרמל,

במלחמת העולם השנייה הייתי בין המתנדבים הישראלים ליחידות העבריות המעורבות בצבא הבריטי. התחלתי בתותחני, התותחנים הכבדים שהגנו על החוף, תותחני חופים, אפשר להגיד שזאת קירבה במכלול הקיים כשאנחנו הסוללות התותחנים שלנו היו על [הפסקה בשידור] היו מקומות על הכרמל, וברחוב בת-גלים, ובעכו, ובמפרץ חיפה, להגן על נמל-חיפה, ותותחני הכוח היה קשר עם הצי. זה שילוב של הגנת חופים בארטילריה עם ה-navy, עם הצי. .. לימאי, שאנחנו ישבנו על היבשה, על החופים.

בהמשך, בהמשך מלחמת העולם, אני עברתי יחידת תותחנים, ליחידת חיל הנדסה קרבית, ואת רוב המלחמה עשינו במדבר המערבי, שהפך לחזית איטליה.

כאשר הסתיימה המלחמה, בשנת 1945, הייתי בין אותם החיילים הישראלים, שנקראו על-ידי ה"הגנה", להיות הגרעין של מה שאחר-כך התפתח ל"העפלה והבריחה", של המוסד לעליה ב'. ב-1945 העיסוק שלנו היה בעיקר במחנות ההשמדה, באירגון של ניצולי שואה, אבל עוד לא, אבל בתחילת 1945 התקווה שלנו היתה, של היישוב היתה, שלאחר השואה, לאחר השישוב, היה שותף פעיל במלחמה, שלושים אלף מבניו התגייסו לצבא הבריטי, לאחר זה שהשערים יפתחו. טוב, ב-1945 חל המהפך, והלייבור עלה לשלטון, ובווין התחיל במדיניות שלו, והיתר הרי זה ידוע. אז, מ-1945 עד קום המדינה אני הייתי בין הפעילים בהקמת "המוסד לעליה ב'". אני התחלתי באיטליה, לאחר שהתגלתי בהרפתקאות עם ספינה קטנה, ש.. סיפור ארוך, התחלתי להיות איש יושב על תא הספינות ודרכן להעפלה, ומשך 1945 עבדתי בסניף ההעפלה באיטליה, תחת הפיקוד של יהודה ארזי, ואנחנו היינו קבוצה, קבוצת אנשים צעירים, יהודה ארזי היה בשבילנו, הזקן, .. אנחנו היינו ממש צעירים.

הקבוצה הזו שבנתה את ההעפלה באיטליה היתה מורכבת משני רבדים עיקריים: רובד אחד, אנשים כמוני, אבל יוצאי יחידות עבריות בצבא הבריטי, יחידות שונות, כמובן גם מהבריגדה, אבל היו מיחידות אחרות בצבא הבריטי, שגוייסו על ידי המוסד לעליה ב', על ידי שאול אביגור שהכיר אותי ואחרים, גייסו אנשים שהיה להם ניסיון במלחמת העולם והיו אנשי "הגנה" עוד מקודם, כאשר גוייסו להוות את המרכיב הראשון של סניף ההעפלה באיטליה.

המרכיב השני היה אנשי "פלי"ם", שהתחילו להגיע ב-1945, או במדים של חיילים בריטיים או בצורות אי-ליגאליות אחרות, וביחד הרכבנו את הגרעין של הסניף האיטלקי של ההעפלה, שהוא היה הסניף המוביל, כשסניפים דומים גם כן הורכבו לפי אותה מתכונת, מאנשי הצבא הבריטי

ואנשי פלי"ם כאשר ישנם גם אנשים אחרים, סניפים אחרים, שליחים אחרים, במוסד לעליה ב', שהם שליחים מהארץ, שלא היו לא בצבא הבריטי ולא ב"פלי"ם, והיוו עוד מרכיב.

העבודה הזאת, וההעפלה באיטליה, ב-1945 וחלק מ-1946 הוציאה אותי כבר לים ממש, לא עשתה ממני ימאי, ואין לי שום יומרה להיות ימאי במובן זה של להוביל ספינה, אבל אני כבר הייתי, אז כבר הובלתי אנשים בספינות, העמסתי אנשים על ספינות, בנינו ספינות ורכשנו את הניסיון של בניית הספינות ההעפלה מבפנים, את כל המלאכה הזו של איך בונים, איך מכניסים אלף איש לאוניה קטנה, כל הנושא של, עשינו את זה לא מ-text book מפני שלא היה text book, עשינו את זה באימפרוביזציה, באילתור, בתושיה רבה, כאשר אנשי הפלי"ם תורמים את הידע הימי, יותר מן הנדרש, כשאנחנו תורמים את הניסיון הצבאי שלנו, והפיקודי שלנו, ולאט לאט הצטרפו אלינו גם אנשי ים יהודים, שהם לא מהפלי"ם, אלא הם אנשי ים יהודים, כמו מתנדבים יהודים-אמריקאים, כמו פול שולמן, או רוזנברג, הוא היה בצי.

ש. הוא היה בצי האמריקאי.

ת. אז הנה, הוא היה יהודי אמריקאי

ש. לא הם, אבל כאלה.

ת. כאלה, שהם היו בהעפלה, למשל, באניה שאני פקדתי עליה, ב"אולואה", שהיא אונית העפלה ... חלק גדול מהמלחים היו מלחים יהודים, שהיו בצי או בחיל הנחתים האמריקאים, כי .. על ידי ... בארה"ב, כאשר בשני המרכיבים, נוסף ב-1946 עוד מרכיב של אנשי ים מובהקים, או מארה"ב או גם מארצות אחרות, רובם ארצישראלים שהיו בצי הבריטי, אני הייתי בחיל התותחים, אבל אחרים היו בצי הבריטי, שהם גם .. על ידי ההגנה, כך שהנה יש לך הקוגלומרט הזה, שמוביל את האוניות. מביא את היהודים, מארגן אותם, את המעפילים, משיט אותם, מביא אותם, נלחם איתם מול החופים, זהו סיפור ההעפלה.

אז אני בשנים האלה, 1945-1946 ו-1947 עסקתי בנושא הזה, כאשר אני עובד בעיקר בסניף איטליה, חלק מהזמן בסניף צרפת, מרסיי ופריז, חלק מהזמן בסניף - כשאני אומר סניף - בסניף ההעפלה - בסניף בלגיה, והשיא של עבודתי יהיה פיקוד על אוניית מעפילים שיצאה משבדיה, שעשתה את הדרך הארוכה ביותר, נידמה לי ההרפתקנית ביותר בין אוניות המעפילים, היא האוניה "אולואה", שהיא אונית ההגנה "חיים ארלוזורוב", שאת קורותיה כתבתי בספר.

זה היה השיא של הפעולה שלי בהעפלה, שוב, אני מדגיש, כשהייתי מפקד האונייה, אני לא הייתי רב-החובל של האוניה, את ודאי יודעת מעדויות אחרות, שחלק גדול מהאוניות, כמעט בכולן, היה רב-חובל והיה מפקד, אם ניקח את ה"אקסודוס" זה היה אייק, שהיה רב-החובל, ויוסי הראל שהיה המפקד. זאת אומרת, היתה כאן איזה שהיא הפרדה שהיא חיקוי במובן מסויים של פעולות ימיות צבאיות מצבאות אחרים, שיש הפרדה בין האיש הימאי, שהוא מוביל את האונייה, ואם יש באונייה חיילים, אז יש שם מפקד שהוא מפקד על כל האונייה. כך היו, לא כל האוניות שלנו אז, ב"עליה ב'", היו אוניות, שהמפקד היה גם רב-החובל. באוניות הגדולות, ברובן, המפקד היה איש "המוסד לעליה ב'", רב-החובל היה כזה או אחר, איש פלי"ם, יכול היה להיות ימאי יהודי אמריקאי וכו'.

זהו, עד כאן אני הגעתי למלחמת העצמאות, אולי אני אוסיף עוד, שב-1947 היה כבר מעבר מההעפלה לעבודות רכש, כך שחלק גדול מהאנשים שהיה להם ניסיון כמוני, בכל הנושא של אוניות, רכישתן, ציודן, השקתן, התחילו לעסוק גם ברכש, רכישת נשק, והובלתו. זאת אומרת, יש כבר מעבר, ב-1948 הוא בולט מאד, שאנשי ההעפלה היו גם האנשים שעסקו והובילו את נושא הרכש וגם הפיקוד היה, שאול אביגור, בשמו ודאי נתקלת הרבה, שאול אביגור היה מפקד ההעפלה וב-1947-1948 הוא היה כבר אז מפקד הרכש, וזה היה מעבר די טבעי.

עד כאן. אני הגעתי להתחלת מלחמת העצמאות, בכלל לא "פלי"ם" אלא נושא של שיירות נחשון, לירושלים הנצורה.

אני הגעתי לשיירת נחשון בדרך התובלה, גלגול השיירות, הדרך, אבל לא בפלמ"ח או לא בגדוד הרביעי, כי חלק מהעדויות ששמעת היו אנשי הפלי"ם

ש. חלק מהם

ת. לא. אני עסקתי בשיירות נחשון בדרך התובלה שלהם, ונתקעתי בשיירה אחרונה שנלכדה בירושלים, שכבר נעשתה עיר נצורה, ומשלב זה מתחילה הקריירה שלי בחיל-הים, מפני שאני נמצא בפסח, אני נמצא בפסח תש"ח, באפריל 1948, במצור בתוך ירושלים, כל המכוניות, כל השיירה נלכדה בירושלים, לא יכלה לחזור, וירושלים נכנסה למצור.

והנה, בחול המועד פסח, נתקבל מברק מהמטה הכללי, בחתימת יגאל ידן, שהיה קצין המבצעים, שהוא דורש כמה אנשים, ואני בראש הרשימה, ששאלתיאל, מפקד ירושלים, ידאג להוציא אותם מירושלים, להביא אותם למטה הכללי. ... להוציא אנשים מירושלים. מיום ליום .. מטוס פייפר מתל-אביב לשדה-תעופה מאולתר, למקום שהיום נמצא באל-באקר, תחת ... היו צולפים עליו כשהיה נוחת, היו צולפים עליו כשהיה נוחת, אבל הוא יכול לנחות, פייפר אחד ביום, והוא היה מביא אנשים דוידקה, זה היה, והוא היה שולף יכול היה לקחת איתו הטייס, איש אחד, זאת אומרת, אפשר להוציא, תיאורטית, שבעה אנשים בשבוע מתוך ירושלים לפי הוראות מפורשות רק של המטה הכללי, בעצם רק יגאל ידן יכול היה להורות מי יישלף מירושלים. לתמהוני, די לתמהוני, אני הייתי ברשימה הזו.

אולי כאן צריך להדפיס סוגריים, ולומר, שלפני שגוייסתי ל"שיירת נחשון", גם כן בסוף 1947, התבקשתי על-ידי שאול אביגור, שאני אעבוד עם בר-כוכבא מאירוביץ, שהיה ראש מחלקת הים בסוכנות, שאני, עם הניסיון שלי, התחלתי לחשוב איך המחלקה הזו בתיכנון תוכל אולי להיות גרעין, או משהו שבעתיד, זה היה בסוף 1947.

ואני יוצא מהסוגריים ואני אומר את זה מפני שאין לי ספק ששאול אביגור, היה האיש ש"שם עלי עין", כבר שנים, גם בצבא הבריטי, גם בהעפלה, והוא הציב אותי מההעפלה לעבוד עם בר-כוכבא מאירוביץ ועם אנשים ספורים, אחרי זה אני הלכתי ל"שיירות נחשון", ואותו מברק שאני עכשיו מגיע אליו, היה לפי הוראה של שאול אביגור, הוראה או שיתוף עם בן-גוריון, ועם יגאל ידן, על התחלת הקמת הגרעין של חיל-ים, כאשר שאול מצביע ליגאל ידן בהנחייה של בן-גוריון על עשיריה בערך של אנשים, שצריך להביא אותם מתל-אביב, ושהם יהיו הגרעין שיקים את חיל-ים. אני מדבר על אפריל-מרץ, 1948.

בשבילי זה היה די מפליא, מפני שאני חשבת, שהמשך המלחמה יחזיר אותי או יביא אותי שוב לעניינים האלה שלא קשורים בי.

אני נשלפתי על-ידי טייס הפייפר, פיני בן-פורת שאחרי זה היה קברניט של אל-על, והופל ב... כשהפילו מטוס אל-על, על-ידי מטוס מיג בולגרי, נהרגו כל הצוות, 28 נוסעים.

פיני בן-פורת היה אחד הטייסים האמיצים של חיל-האוויר בראשיתו של פייפרים, שהוא שלף אותי מירושלים הנצורה, לתל-אביב, וכאן הוצבתי לפני שאול אביגור,

ש. היית אצל?

ת. היתה אצלי .. פקודה, מפני שהכיתה הזו, השדה הזה, שדה מיוחד, היה מול מקלעים כבדים שהיו ב... בירושלים וגם בנחיתה, ובעיקר בהמראה, אנחנו היינו כל הזמן תחת אש של מקלעים.

אנחנו נחנתו בשדה-דב, ואני התייצבתי מיד לפני שאול אביגור, ושאלו אמר לי, אתה, אנחנו בעצם ההנחיה היא, להוציא, את קבוצת האנשים הזאת מכל מקום שהם נמצאים בו, לא חשוב איזה חייל, גם מהראל, את יוחאי ואנשים אחרים, הוציאו אנשים להתחיל להקים את חיל-הים.

ש. יוחאי היה עם הקבוצה ... בירושלים?

ת. בירושלים. ואנחנו, אנחנו התרכזנו ב, בית האדום",

ש. ברחוב הירקון

ת. ברחוב הירקון. בהתחלה נתנו שם חדר או שניים, איתי היו אברהם זכאי, האם השמות אומרים לך?

ש. כן

ת. אברהם זכאי, אני, .. ינאי, שמואל טנקוס, ואליהם הביאו מהר מאד ארבעה, בשבוע-שבועיים הראשונים, של חיל-הים.

אלינו הביאו את פול שולמן, שהיה מן האמריקאים האלה, לא חשוב, בשבועות הראשונים הנחיתו עלינו גם את גרשון זק, וזה היה לנו קצת מוזר, מפני שאנחנו כולנו היינו או ימאים, כמו טנקוס או איש כמוני, שהיה כבר מעורב ב.. בים, בהעפלה שנים, הביאו אלינו את גרשון זק, שהוא היה איש פוליטי, היה מורה, הוא היה איש פוליטי ממפא"י, ובן-גוריון הביא אותו, לתקופה, לגרעין הזה, הביא אותו לא כאיש צבא, אלא בן-גוריון חשב בהתחלה, היתה לו איזה מחשבה, לבנות משהו, הוא מאד אהב את, העריך את המבנה של הצבא הבריטי. יש מחקרים רבים שאומרים על ההתנגשויות של בן-גוריון עם כל מיני אסכולות אחרות, כאשר הוא מבקר בגדול את המבנים של הצבא הבריטי, ובצבא הבריטי יש חילות יבשה, ויש חיל-ים וחיל-אוויר ויש עליהם גם ראש פוליטי, על חיל-הים יש ראש פוליטי, וגם על חיל-האוויר יש ראש פוליטי, והוא, הוא רצה, זה הכל היה בשלב של הגות, הוא רצה שבראש אותו חיל-הים - יהיה גם כן מן ..אדמיראל, שזה יהיה איש פוליטי, מן ... אז הוא לקח את גרשון זק, שהוא לא היה איש צבא

בכלל, ואמר שהוא יהיה הראש הפוליטי. הכל היה בשלבים מאד עובריים כאלה. אבל זה יצא

ש. מן שר ימיה כזה?

ת. כן, מן שר ימיה, שר ימיה, בהחלט.

הכל היה עוברי ממש, בחדר אחד היה שר הימיה, והיתה אותה קבוצה שלנו, אותה עשיריה ראשונה, שמתחילה לחשוב איך עושים בכלל חיל, ממה?

אני אולי אתאר לך, כדי לחזור אחורה, מה שוות, מה חשבנו, איך רצינו להתחיל לבנות בכלל חיל

- ש. רק שאלה לפני כן
- ת. בבקשה
- ש. אתם הייתם, אולי לא כל כך במדים
- ת. לא. בכלל לא במדים.
- ש. רציתי להבין, להבהיר את הנקודה.
- ת. לא. בכלל לא היו מדים. מדים קיבלנו הרבה יותר מאוחר. הרבה יותר מאוחר, חדשים אחרי זה
- ש. חויילתם?
- ת. חויילנו בוודאי.
- ש. וגרשון זק?
- ת. לא. הוא לא היה איש צבא. לא, הוא לא חוייל. ראש שירותי חיל-הים, אבל הוא לא חוייל. אבל האחרים כולם היו, .. שונים, ברגע שהם חויילו, קודם הגנה, ברגע שתהיו צה"ל, אז אנחנו חויילנו באופן טבעי בלי מדים, אבל עם תפקידים. בודאי.
- ש. התחלת להגיד איך חשבתם
- ת. איך חשבנו בכלל, מפני שצבא, צבא יבשה היה לו גרעין. היתה ה"הגנה" עם החטיבות, בכלל הפלמ"ח על חטיבותיו המגוייסות, אבל חיל שדה וגם חיל משמר, גם מבנה של חיל יבשה. אז לא היה שריון אבל היו כמה טנקים שגנבו מהבריטים וכמה משוריינים, היה איזה שהוא קו, היה איזה שהוא שביל, שאפשר היה להפוך אותו לדרך.
- אפילו חיל-אוויר, אפילו חיל-אוויר היו .. בגלל הבריטים, שהיו במסווה של ההגנה, אבל היו כבר, היו כל מיני מטוסים ספורטיבים, שהם היו הגרעין של חיל-האוויר.
- חיל-ים, מה היה לנו? לא היתה לנו התחלה, פחות מקו האפס, לא היו אוניות מלחמה ספורטיביות, הרי הבריטים שלטו בכל דבר ששט. יותר מאשר בכל חיל אחר. כך שפה היינו צריכים לגייס את כל התושייה והאילתור שבכלל יכולנו להעלות, להתחיל אפילו משהו שהוא זמין, שהוא גם שט והוא גם יורה.
- ואנחנו הלכנו בכמה כיוונים, באילתור, .. להתחיל לעשות את זה ואולי תנסה הלאה, ואל תעמוד על המקום, זה לא נגמר. כשאנחנו ראינו, הציים ידענו, על .. בעיקר הצי המצרי, מה יכול לבוא עלינו, ידענו שקו האספקה העיקרי הוא בים. האספקה, לא היה מה שיש היום, אוירונים שיכולים לקחת, הכל היה בים. נשק ותחמושת, ועולים..
- אז כמובן שהמחשבה שלנו התמקדה מיד על צי, על צי הצללים. אוניות המעפילים שלנו, שנלכדו על-ידי הבריטים ב-1946-1947 ועגנו, ועגנו ברציף, את יכולה לראות אוניות בנמל חיפה עומדות זו ליד זו ליד זו,
- ש. במערב הנמל?
- ת. ולאורך הרציף,
- ובכן, היו שם כעשרים אוניות כאלה, אחדות, שידענו שאין שום הגיון בכלל, אי-אפשר לקחת איזה שהיא גרוטאה, ולהפוך אותה לאוניית מלחמה, אבל שמנו את עינינו מיד, על שלש-ארבע אוניות, שהיו אוניות מלחמה, אוניות חזקות, חלק אוניות מלחמה, קורבטות, של הצי האמריקאי, שאנחנו הפכנו אותן לאוניות מעפילים ב-1946-1947, כאשר כמובן, לא היה להן שום נשק ושום דבר, אנחנו הפכנו אותן, פירקנו כל דבר שהיה בבטן האונייה להפוך אותה לאונייה שתשאנה מאות ואלפי אנשים, אבל הגובה שלהן היו אוניות מלחמה. ידענו שכאלה יש שלש-

ארבע שעוגנות בחיפה. נכון, חלודות, נכון לא מטופלות, נכון הכל, הכל מקולקלות, אבל, שמנו את עיינינו על האוניות האלה.

אנחנו, תוך ההתארגנות הזו, אנחנו כמובן נאחזנו בכל מה שהיה לנו בחיפה, שעוד ישבו בהתשבי, אבל בכל המנגנון של "סולל בונה" והסוורים, בכל מה שהיה בחיפה, היה ממילא רשום באוניות ההעפלה, הרי כל היהודים שעסקו במפעלים בנמל חיפה היו תחת הפיקוד של ה"הגנה", בצורה כזו גם עזרו לכל נושא "ההעפלה". זה היה כלי חשוב מאד בחיפה של ה"העפלה", הרי בראשיתו של דוד פאנאמרי, ... אנחנו מיד אמרנו לעצמנו, צריך ששלוש - ארבע מהאוניות האלו יחזרו לתפקד.

הבריטים אמנם עוד ישבו בנמל חיפה, אבל היה מספיק, היתה מספיק העזה ותושיה להביא מכונאים על האוניות האלה ו"מדינת היהודים" בראשן, שהיתה שוברת קרח, ועל מצבה ידענו קצת יותר טוב, שיתחילו מכונאים לתקן את האונייה, ולסדר את האונייה שתוכל לצאת מתוך הנמל, ואחריה גם את ווג'ווד וגם את ה"הגנה", אני מדבר על שלש הראשונות.

זאת אומרת, כבר בהתחלה, התחילו, אני מדבר על חודשי-מאי-יוני, כבר התחילו למאי איך הגעתם לכל המכונאים האלה?

ש. המכונאים היו, אני אומר לך, הם היו אנשים שלנו, היו לנו כבר מכונאים לאוניות שלנו.

ש. איך פניתם אליהם?

ת. הם אנשים שלנו. זה לא, העשיריה הזו, שישבה ב"בית האדום", וכעבור זמן קצר נתנו לנו את

"סן רמו", "סן רמו" היה מלון שהיום עומד בבניין גדול בחוף תל-אביב, פינת אלנבי, הרברט סמואל, הם נתנו לנו אחרי זמן קצר, ה"בית האדום" התפוצץ מרוב אנשים ואמרו לנו לכו ל"סן רמו". אנחנו לקחנו שם כמה חדרים, ומהמטה הזה ב"סן רמו", קודם "הבית האדום", אנחנו התחלנו לחייל, לחיל-הים את כל מי שידענו. זה לא היה כל-כך מסובך. והתחילו, אנחנו כבר היה לנו מספיק סמכות, להגיד לידין כבר עכשיו, תשלחו לנו מ"הראל" תשלחו לנו מ"חולית הנגב", את זה וזה, לוי נמצא פה, וזה נמצא פה, ותביאו לנו את כולם. לאו דוקא הבאנו למטה, כבר התחלנו מיד להגיד, שיהיה בסיס בקיסריה, בנוף ים וגם בחיפה, זה היה די טבעי, שנשלח את המקומות האלה, בתל-אביב, בקיסריה, שם התרכזו הרבה אנשי "פלי"ס" ובנמל חיפה, אפילו שהבריטים נמצאים, אנחנו היינו כבר על ידם באיזה מקום, כבר קרוב לנמל, שם כבר היה לנו גם כן בסיס. זה היה.

כשאת שואלת, מאיפה לקחנו מכונאים, אלה היו אנשים שלנו.

עכשיו, אולי אני צריך לומר עוד מילה על הרכב המטה.

אמרתי לך, שהמטה היה מורכב ברובו ככולו באנשי ההעפלה, שחלקם ימאים וחלקם אנשים כמוני. אבל גרשון זק הביא איתו די מהר עוד אנשים, מגוייסים, לא ימאים בכלל ושלא עסקו ב"העפלה", ובראשם אברהם עופר.

את יודעת על זה?

ש. מה היה תפקידו?

ת. הוא היה אחר-כך ראש אגף כח-אדם, וזה יצר איזה אלמנט של חיכוך מההתחלה, מפני שהאנשים האלה היו אנשי קיבוצים או "אנשי המשמרת הצעירה של מפא"י". גרשון זק ובן-גוריון רצה מההתחלה שיהיו לו אנשים "שלו", זאת אומרת, שגם .. תנועת, וזה יצר בתחילה,

אחר-כך זה נעלם, אבל בתחילה יצר איזה חיכוך בינינו, האנשים שהיו ביס, הרבה שנים, ובין אנשים שבאו פתאום מאיזה קיבוץ או מהמשמרת הצעירה של מפא"י ומה אתם עושים פה? אתם חיילים, תהיו חיילים, מה אתם עושים פה בחיל-הים?

אני מספר לך, מפני שזה היה איזה אלמנט מוזר כזה, של תרבות כזו, בערה, שבהתחלה לא התערבבה, בסוף, במשך הזמן הסתבר, כמו אברהם עופר, שלא היה ימאי, הוא היה איש כח אדם מצויין, היה מארגן מצויין והוא השתלב יפה, היו עוד כמה, אבל הוא היה הבולט ביניהם.

ש. שורה פישמן?

ת. שורה פישמן. הנה! שמעון הול. נכון. שורה פישמן אפילו לא היה במשמרת, הוא היה גם כן דמות, אדם שהובא בעיקר בגלל הענין הפוליטי, אבל הסתבר שהוא גם אפסנאי טוב. הוא היה קצין אפסנאות.

לא היתה חלוקה ברורה, אבל פחות או יותר, במטה זה הלך ככה כבר בהתחלה: פול שולמן - איש ים - הוא עתיד להיות המפקד, אני אומר עוד לא היו דרגות, זה עוד היה ... אברהם זכאי - מבצעים; סמק ינאי - אחראי על האוניות שאינן, אבל על האוניות שתבואנה, שייטת כזו של ק' 16 ו-ק'20, .. שלש ארבע אוניות מעפילים, שהן היו ה.. שסמק ינאי יהיה האחראי עליהן, אני מינהלה, ואברהם עופר - כח אדם. זה בערך, אורן... קצת אחרי זה על חופים, קצת אחרי זה.

ש. הוא היה עם חיול?

ת. עם חיול, אבל אז הוא היה תחת אברהם עופר. אז היה תחת כח אדם.

על כל פנים, גם התחומים לא היו [מוגדרים], זה היה הכל עוברי. עוללי.

אני מגיע לפרשת.. פרשה כמובן, של פרשת הקמת המדינה, .. אנחנו עוד לא היינו מוכנים לאוניות הקרב האלה שלנו, מה? בתוך, ממש עם הקמת המדינה, שתי מחלקות של ה"פליים", שאורגנו בקיסריה, וגם אני איתם, היינו בחוף של כיבוש יפו, לא מפני שאנחנו היינו חיל, אנשי ה"פליים" היו גם אנשי ... טובים, אבל מפני שאנחנו רצינו להיות בחוף, דרשנו את זה מכוחות היבשה, שרצו להגיע לנמל, לנמל, בחיפה זה של הבריטים, יהיה נמל, אנחנו הולכים לבנות נמל. היינו בפריצה הזו ליפו, ממש, עם הקמת המדינה, מה לפני זה? עם כיבוש נמל יפו אנחנו היינו בנמל, ולשמחתנו, מצאנו שם, בין חמש, שש, שבע סירות מוטור, למה הם לא פוצצו אותם?

ש. מי?

ת. הערבים, הבריטים, כן?

ש. סירות של בריטים?

ת. סירות של נמל יפו, שהבריטים כבר עזבו אותו והערבים במקום לפוצץ אותן השאירו אותן במצב די טוב. היה לנו, של נמל יפו, זה היה בשבילנו רכש, קודם כל התחלנו להקים איזה שהוא בסיס, בנמל ... סירות את אותן הוצאנו לקיסריה, מה שבטוח בטוח, קיסריה היתה מעגן בטוח שלנו. זה היה פה רק מה .. יהיה הלאה.

והנה באו הימים הבאים, שתל-אביב, עם הכרזת המדינה, המצרים הוציאו אוניה או שתיים כדי לזכות, נוסף על מה שתקפו מהאוויר, גם לתקוף מהים ולחיל-הים לא היה מענה.

ב-15 למאי היתה התקפה המצרית הראשונה מהים, אונית המלחמה היחידה שהיתה לנו זו היתה ה-א-16, ועליה כתב שלמה שמיר, צריך לספר איך הייתי מעורב בעניין התותח הזה, ובקרב הזה היו עליה כמה מקלעים, לא תותחים, מכיוון שהיא לא יכלה להתחרות עם תותחים של אונית מלחמה מצרית, והזניקו מול אונית המלחמה הזו הזניקו מטוס קל, והמטוס נפל ושני טייסיו, .. שפרינצק הצעיר ומרק? סוקניק נהרגו.

עכשיו, האוניה הזו, ה-א-16, שיוסי אלמוג היה המפקד שלה, היא הראשונה שיצאה מאוניות המעפילים ונהפכו מחדש לאוניות מלחמה, יצאה מנמל חיפה, עליה אנשי "פליים" ואולי עוד כמה, ימאים, אני כבר לא זוכר, שלא היו בדיוק אנשי "פליים", אבל ימאים.

היא היה לה עוד תפקיד: היא התקרבה, כמה ימים לפני זה התקרבה אונית רכש איטלקית ובה נשק חיוני מאד לצה"ל

ש. האוניה היתה חכורה על-ידי גורמים ישראלים?

ת. כן. כן. כן בודאי.

ש. חכורה?

ת. חכורה, כן, בוודאי, על ידי הרכש שלנו, אבל הקפטן היה איטלקי, ועליה נטען נשק חיוני, והוא, כאשר הוא שמע ברדיו על הקמת המדינה, ועל כך שהמצרים הודיעו שהם יטביעו כל אוניה שתתקרב לחופים של המדינה הזאת, שהם הולכים להרוס אותה, ושהם מטילים מצור ימי על החופים, הוא הודיע באלחוט לאנשי הרכש שלנו, פה, שהוא לא רוצה להגיע, הוא פוחד.

אחרי משא ומתן ארוך איתו באלחוט, מעצבן ומשגע, מפני שהנשק שהוא הוביל היה ממש חיוני לצה"ל, והכפילו לו את הכסף, הוא אמר: טוב, אני מוכן להגיע בתנאי שתהיה אונית מלחמה ישראלית, שתשמור עלי. והאוניה הזו, ה-א-16, שנקראה "מדינת היהודים", היא יצאה מחיפה וכמובן תותחים לא היו לה, ואני, הוטל עלי להביא אליה תותח דמי. ואז אנחנו בנינו פה במוסך של אגד אני חושב, בנינו תותח ארוך מפחים, ארוך, ועליו שמנו מן מגן כזה, כמו שיש על תותחים ושני הגהים, הגה אחד שיוכל את הצינור הארוך הזה לעלות ולהוריד, והגה אחד שיוכל לסובב אותו לצדדים. צבענו את הכל בצבעי הסוואה יפים כאלה, העמסנו את זה על משאית ואני הבאתי את התותח הזה לקיסריה, והאוניה הזו, ה-א-16, עגנה מול קיסריה, ובסירות העמסנו את התותח דמי, והתקנו אותו על הסיפון, ובאמת הודענו לאיטלקי הזה, אתה תבוא לתל-אביב ותראה, תלווה אותך אונית משחית ישראלית

ש. הרוסה

ת. הרוסה, וכמובן, עשינו את זה שהאוניה באה עם חשיכה, ובינתיים, בדרך צבעו אותה, היא היתה חלודה, צבעו אותה גם כן בצבעי הסוואה, והניפו דגלים והוא ראה אונייה גדולה, עם תותח ענקי, שמסתובב למעלה ולמטה והוא היה שבע רצון ופירקו את הנשק, וזה היה המבצע הראשון של חיל-הים

ש. את הנשק פרקו ביפו?

ת. לא. בתל אביב, בנמל תל-אביב. נשק ממש חיוני, היו כמה זחלמים ומקלעים, ונשק צ'כי, היה ממש חיוני.

עכשיו, אם כך היו לנו, היו לנו בתוך החודשים האלה הראשונים, אנחנו עברנו, כשהבריטים עזבו את נמל חיפה

- ש. כן?
- ת. זו העזיבה הסופית של הבריטים את הארץ
- ש. 30 ביוני
- ת. 30 ביוני זה היה ? זה את יודעת. 30 ביוני אנחנו כבר היינו מוכנים, כפי שאת, עם בסיס של חיל ים, זאת אומרת, מירב האנשים שיכולנו לגייס, אנשי ה"פלייס", להביא אותם מהיחידות האחרות, ימאים אחרים, התחיל גם גיוס של מח"ל, מח"ל ים, אנשים מחו"ל, שלא היה להם ניסיון ימי, גם כן הופנו אלינו, עם מטה שלנו ב"סן רמו" בתל-אביב, וממש, ביום, בשעה שהבריטים עזבו עם הספינה האחרונה שלהם, עם הסירה, עם הדגל שלהם, הם יוצאים, ואנחנו כמובן תפסנו מיד את הנמל ואת סטיל אמריס ואת בת-גלים וזה הפך למטה שלנו מיד! של המטה בסטיל-אמריס
- ש. הבריטים החזיקו מיפקדה בסטיל-אמריס?
- ת. בוודאי, בוודאי. כן. זה היה מטה של צי ותותחנים שלהם שנים. אז אנחנו נכנסנו לסטילס אמריס, לקחנו את בת גלים שזה היה מטה שלהם ולנמל, תפסנו את הנמל.
- ואז, אם אנחנו באמת מדברים על יוני - היו לנו מבחינת כוח ימי, היו לנו כבר שלש, ארבע אוניות, ארבע אוניות מעפילים, שהפכנו אותן לאוניות מלחמה. זה היה הבסיס של חיל-הים, קראנו לה השייטת הגדולה, זו "השייטת הגדולה", א-16, זו היתה האוניה הזו הראשונה, אחריה שתי קורבטות - א-18 ו-א-20, והיו אוניות ההעפלה "ווג'ווד", ה-א-18 וההגנה - א-20, שתי קורבטות שהיו אוניות מלחמה קטנות, ושעכשיו הפכנו אותן מחדש לאוניות מלחמה, ונידמה לי ק-14, שהיתה "בן הכט", אונית מעפילים, "בן הכט", שהחזרנו אותה להיות אונית מלחמה. אלה היו ארבע האוניות של "השייטת הגדולה".
- עכשיו, באותו זמן היו לנו מספר סירות מוטור מכל מיני מינים, וכמה ספינות בית, שחימשנו אותן של הקיבוצים ואחרים, שחימשנו אותם מטלאים, זה בערך מה שהיה
- ש. שירות הדיג הימי ? היו קבוצה נפרדת עם פיקוד משלו?
- ת. כן. זו היתה קבוצה נפרדת עם פיקוד משלו,
- ש. מי? אתה זוכר? זה היה רותם אולי?
- ת. יכול להיות. יכול להיות.
- ואנחנו התחלנו, זה מה שהיה בערך בסביבות, ממה שאנחנו חסרנו על הצי הזה, זה משהו שירה, או מקלעים יכולנו לשים על כל אחת מהאוניות האלה, מקלעים לא חסרים, מקלעים כבדים, מקלע כבד מה הוא על אוניה, מה הוא יעשה?
- הדאגה שלנו בחדשים האלה היתה להביא תותחים לאוניות האלה, ואנחנו עמדנו בתור לקבל משהו של ארטילריה, לא ידענו שאין לנו ארטילריה ימית, אבל התחילו להגיע לארץ, בחודשים האלה, מאי-יוני, יוני-יולי, התחילו להגיע ה"נאפוליאונצ'קים", אלה הם תותחי ההרים הקטנים הצרפתים,
- ש. עמדתם בתור בתוך צה"ל
- ת. ודאי. ודאי, בתוך צה"ל על מעט התותחים, הדרישות היו נוראות. כל, התותחים האלה היו צריכים להציל, והם הצילו את מחצית עמק הירדן, הם היו צריכים להציל ישובים בנגב והם היו צריכים לעמוד .. בכל מקום זעקו: תותחים, תותחים, מה שהגיעו זה תותחי ההרים הקטנים האלה. ואני חושב, לא זוכר כמה, אני זוכר שקיבלנו או ארבע או שניים תותחים כאלה, שביניהם

ובין תותחים ימיים זה פער, בכלל לא דומה לשום דבר, אבל ברגע שמרכיבים אותם על אונייה ומתאמנים עליו הוא יורה. הוא יורה, הוא יורה, זו חולייה שיורה, לחוליית המקלעים יש כבר תותח. אז יש לנו כבר אוניות עם נפוליאונצ'יקים כאלה, ואז הגיעו גם, התחילו להגיע גם תותחים של 20 מ"מ,

ש. אבל גם לא ימיים

ת. גם לא ימיים. לא. לא. אני מדבר בכלל על התקופה הזו של יוני-יולי, לא ימיים, אבל אנחנו מקבלים כל מה מה שמואילים לתת לנו מהמטה הכללי, שיורה. לא ימיים.

עם האוניות האלה שיורות כבר אנחנו כבר מתעסקים, חיל-הים כבר מתעסק בפעולות לחימה. הוא כבר במבצע, הוא מגניב מהים, היו שלושה ישובים ערבים, שעמדו כמו "קוץ" בבשר שלנו, בתבורה בין תל-אביב וחיפה - זה ג'אבע, איגזים ועין רזאל. את יודעת, צפונה מפארדיס ומזכרון, ואני חושב, שהם היו המטרות הראשונות שהופגזו, חיל-יבשה, לכבוש את האיזור הזה, וחיל הים השתתף במבצע הזה.

ש. פארדיס היו מעורבים?

ת. כן, פארדיס, היה, היו אנשי זכרון ארבו כמו שבגוש, אבו גוש ליד ירושלים, כך גם פארדיס לא היתה במלחמה. אז שלושת הכפרים צפונה לה הם נכבשו, וברחו, ואז דרך היבשה

ש. איך הם ברחו, כשמכל הצדדים היה? דרך הים?

ת. עזרו להם, לא, הבריחו, הם הבריחו אותם. איך ברחו? מההרים הלאה. ברחו.

אחר-כך היתה, אותה ה"שייטת הגדולה", על כך כבר סמק יספר לך יותר בפרטים, זה ודאי ישנו בארכיון מסודרים, עשתה עוד שורה של פעולות, לא פעולות "מי יודע מה", אבל להראות את הדגל, להראות שלישראל יש צי ישראל שיורה! וצי ישראלי שיש לו כבר דגל, הסיפורים, איך המצאנו את הדגל של חיל הים

ש. אהה, כן?

ת. זה היה גם כן די מרגש איך שהמצאנו את הדגל, והתחיל בחודשי יוני-יולי התחיל להתרקם כבר מן חייל

ש. איך המציאו את הדגל?

ת. אני הייתי מעורב גם-כן, אני לא, אני חושב שאנחנו פשוט ציירנו אותו, עשינו כמה נסיונות, ציירנו אותו

ש. הסתכלתם על דגלים של ציים אחרים?

ת. כן, כן, היו בינינו אנשי ים מובהקים, עם מגן דוד, ועם כל, ושמונו את הדגל, והיה לנו כבר, ואנחנו חיקינו כמובן, חיקינו טוב, ציים אחרים, קודם כל, שהדרגות שלנו יהיו שונות מחיל היבשה, שם התחילו להיות אלופים וסגני אלופים ורבי-סגנים, והיו קברניט, סגן קברניט, ורצינו לעשות לנו "שבת לעצמנו", מבחינת המדים, מבחינת סימני הדרגות, מבחינת הגיזונים של חיל, שמצפצפים כשעולים.

היו שם כמה אסכולות של כל מיני קצינים, מכל מיני חילות, נוסף לגרעין שאני אמרתי לך, שהוא הגרעין של "הפלי"ם" ושל אנשי ה"הגנה", התחילו להגיע כל מיני, כל מיני מלחים וקצינים מחילות אחרים ומצייים אחרים, דרך המח"ל ודרך העולים שבאו מקפריסין, כל מיני. היו כמה יהודים אנגלים, היו דרום-אפריקאים, אנשי צי, היו סינים, קבוצה שלמה של מלחים פיניים

- ש. פיניים? מה אתה אומר? שמעתי על אחד.
- ת. לא. לא. כמה יהודים פינים,
- ש. ששירתו בצי הפיני?
- ת. ששירתו בצי הפיני ודרך המח"ל הם התגייסו
- ת. היו, אחד מהם יש לי, הוא נתן לי את הדגל של חיל-הים, כשאני הופעתי לפני כמה שנים בפינלנד, בא אלי איש כבר לא צעיר, נתן לי את הדגל של חיל-הים מהאוניה שבה הוא הפליג, והוא השאיר לי מתנה ואת דגל חיל-הים.
- אז היו יהודים אמריקאים, זה אני אמרתי לך, שולמן בראשם
- כ. ש.
- ת. כך שהתחילו גם כמה גינונים, זה אלמנט של חיכוך, אנשי "הפלי"ם" היו בלי הגינונים ואנטי-גינונים ואלה באו עם כל הגינונים של צי, מהר מאד אנחנו הוצאנו תעודות שחתם עליהם גרשון זק בתור ראש שירותי חיל-הים, וגם החתמנו את בן-גוריון בתור ראש הממשלה, ואת ... בתור שר התחבורה, אני כבר לא זוכר, או שבן-גוריון בתור שר הבטחון, שאומר בזה, שמפקד הקורבטה, ק'18, מוסמך על ידי ממשלת ישראל לעצור אוניות, לחפש אותן, כל מיני דברים שנוגעים בציים אחרים, זה היה דבר יוצא מן הכלל, התעודות האלה, שאנחנו מוציאים תעודות, ורק אתמול היינו מעפילים, הנה אנחנו, עם הדגל שלנו, עם התעודה שלנו, שמותר לנו לעצור אוניות, לחפש אוניות - כל מה שציים עושים.
- אבל אנחנו ידענו, והתחלנו להרכיב קורסי-חובלים, והתחלנו להרכיב חייל, אנחנו ידענו את האמת, שכל השייטת הגדולה הזו, עם ארבע האוניות הגדולות האלה, עם התותחים הלא מתאימים שיש עליהן, עם כמה סירות מוטור, שיש לנו, עם סירות הדייג, וכל זה, בסה"כ זה לא יכול להיות תשובה לצי המצרי, שהוא היה האויב העיקרי, ושאנחנו הבנו שיש לו כלי-שייט שנבנו ככלי שייט מלחמתיים עם תותחים מלחמתיים, ידענו שאין לנו, לא מסובך בכלל להגיע אליהם.
- ואנחנו, אנחנו ידענו לקראת הקיץ של 1948, שאנחנו חייבים איזה מענה, התחילו להגיע גם, ביולי-אוגוסט התחילו להגיע תותחים, קצת יותר, של 75 מ"מ, אני כבר לא זוכר, תותחים קצת יותר חזקים. אבל כל זה לא היה מתאים, זה לא היה כלי-נשק, לא היה כלי-נשק התקפי.
- ואנחנו ניסינו לרכוש כלי-שייט, כלי מלחמה ו... כלי מלחמה, לא איזה מן אימפרוביזציה של משהו שהיה פעם כלי מלחמה, שעשינו אותו אונית מעפילים ועשינו אותו אנית מלחמה. והתחלנו לחפש.
- ידענו שברכישה של כלי-שייט, לקנות אותם ממדינות שיכולות למכור, זה עניין ארוך. אנחנו בתוך המלחמה, התחילו בתוך מלחמת העצמאות, בתוך המלחמה, הגיעו אחרי זה הפריגטות, שהיו כבר כלי-שייט, קנו אותן על נשקן.
- ואז, עלינו על כלי-הנשק, על כלי הנשק הלא-קונבנציונליים וזה סירות הנשק, ובזה אני הייתי מעורב, זה גם בגלל שזה הדבר האחרון שאני אספר לך, בסדר? אני חושב, שבתוך מלחמת העצמאות, אני חושב שזה הדבר שהכריע, מבחינת כנישק התקפי.

אני הגעתי לנושא הזה של הנשק ההתקפי, הלא שגרתי הזה, בקיץ, אני אגיד לך את התאריכים, בסוף מאי. בסוף מאי, בתחילת יוני 1948, אני חושב שזו היתה ההפוגה הראשונה. מה שקרה כאן, תיכף ניראה את זה שוב. יוני, יולי.

ביוני 1948 הסתבר דבר כזה, אני אמרתי לך כבר מה יש לנו ביים: יש לנו "השייטת הגדולה", יש לנו ספינות דיג, כל מיני ספינות מוטור כאלה ואחרות, חמושות כך או אחרת, בן-גוריון, עוד לפני שהוקם חיל-הים, שלח את זאב הים, את מכירה את הסיפור הזה? שלח את זאב הים

סוף קלטת צד א'

תחילת צד ב' -- ראיון עם לובה אליאב

בן-גוריון עוד לפני הקמת חיל-הים, הכל בארץ, היה בלגן אחד גדול, כל מלחמת העצמאות היתה בלגן, וגם לא פלא, גם לא יכול היה להיות אחרת. בתוך זה, מצד אחד התחיל לקום חייל כמו שסיפרתי לך, מצד שני, בן-גוריון רצה לזרז בדרכים עוקפות את מה שאנחנו מתחילים להקים, בקיצור, הוא קרא לזה "זאב הים", שהיה איש ים ותיק, והוא הטיל עליו משימה, לצאת לאיטליה, ולרכוש אוניות מלחמה. ונתן לו שיק פתוח וכספים פתוחים, שזאב-הים היה איש נחמד מאד, וישר ונחמד, וימאי טוב, יצא לבד לאיטליה, וכאן היה דבר אבסורדי, באיטליה עבד שלש שנים סניף משומן ומאומן ומיומן, של אנשים שלנו. כל מ, 1945, הרי סיפרתי לך, קודם בההעפלה ואחר-כך ברכש.

ש. כן

ת. עם קשרים בלתי רגילים, עם אנשים כמו עדה סירני, שהם קשרים יוצאים מן הכלל, בדרגים הכי גבוהים, עם סניף מסודר, טוב, אבל הם לא ידעו על זאב-הים וזאב-הים לא ידע עליהם. הוא הגיע לאיטליה, עם כסף, והתחיל לרכוש כל מיני דברים, שבאו, שהזדמנו לו: איזה טנקר קטן, איזה יאכטה קטנה, וכל מיני דברים. אף אחד לא מכר לו ספינות מלחמה, גם אסור היה, הם היו תחת שלטון צבאי בריטי-אמריקאי, והאנשים שלנו, של "המוסד" התחילו להבריק אל חיל-הים, אלינו, שפה מסתובב זאב-הים, קונה כל מיני, לא מתואם איתנו, מה לעשות איתו? וגם הם כעסו, מה זה לא?

ש. למה?

ת. ודאי, מדוע לא פנו אליהם? ועם כסף, כן? נוצר פה איזה מצב, בחודשים האלה, מיוני, מצב משוגע, שזאב-הים קנה איזה שש-שבע ספינות קטנות, אז לא ספינות מלחמה, אבל ספינות ששטות, ועלה די הרבה כסף, והיה צריך להשיט אותן מסיציליה, לא נתנו לו האיטלקים, שיטו בו והונו אותו, והוא נכנס שם לעסקים עם שוק שחור של פיראטים איטלקים, והוא לקח את הספינות האלה לונציה, לצפון, ומה עושים?

ואז שאול אביגור, שאול אביגור, הראשון, במלחמת העצמאות היה יד ימינו של בן-גוריון, הוא היה הכי קרוב בעניין הזה של רכש, הוא זרק שהיתה לו עין על עין, והוא אמר, לובה, עזוב את כל העניינים, והוא נתן הוראה, פקודה, לגרשון זק, עזוב את לובה עם כל העניינים של הקמת החייל, שיצא לראות מה קורה, מה פה, מה קורה עם זאב-הים, מה עושים עם זה.

ואני שהייתי בקיא בענייני איטליה, הייתי שם שנתיים קודם, אני עם האנשים שלנו, יצאתי, ופניתי למפקד הסניף שלנו, באיטליה, לקפילוביץ

ש. איך קראו לו?

ת. משה קפילוביץ. מה זה איתכם? מה זה איתכם? למה אתם לא עוזרים לו? אף אחד לא אמר לנו לעזור לו, אמרתי: אני אומר לכם. עכשיו, בואו נארגן את העניין.

בקיצור, הסניף עמד לרשותי, הם הורידו את כל מה שהיה להם, ואנחנו יצאנו לוונציה, והתחלנו בעזרת הסניף כמובן, היה שם בלבול גדול מאד, על המסלול האיטלקי היה הרוג, ואחד .. איזה רצח על רקע אחר בכלל, ואסרו את זאב-הים, ועצרו את האוניות, היה בלגן נורא. אנחנו בעזרת הקשרים איתרנו את זה, והפעלנו את הספינות הקטנות האלה, שלא היו ספינות מלחמה, לשלוח אותן ארצה, משום ששילמו כבר בעדן. הן לא היו תוספת גדולה. בדיוק אז, קרה לנו איזה "מזל" - ממש מזל, שבעזרת אנשים שהיו קשורים עם "המוסד", מוסד הרכישה, מוסד העלייה שהפך גם לרכש, ועם אפרים לילינג, את יודעת על מי אני מדבר? החיפאי?

ת. שהוא היה איש, שהיה קשור, גם עבד גם עם האצ"ל בעיקר, גם עם ה"הגנה", בכל הרכישות אצ"ל - "הגנה" עוד בטרם-המדינה, והוא הסתובב באיטליה, ואנשים שלנו, אנשי הרכש שלנו הסתובבו באיטליה, וזאב-הים עוד היה שם בסביבה, בין שלושת הגורמים האלה התחילו "מאכרים" איטלקים להסתובב ולהציע את מרכולתם. הם ידעו שמסתובבים פה יהודים עם כסף, ואז דולרים חיים ומי יודע מה, והנה, הגיעו אלינו.

הגיע אלינו איזה סוחר נשק איטלקי, זה היה כבר יוני-יולי ואמר לי, בא אלי ואמר לי: תשמע, יש פה סוחר, שהוא אומר שיש לו משהו בלתי רגיל ימי, מפני שאני לא הייתי אסמכתא. אמרתי טוב, אז הוא אמר, הוא יבוא למילאנו, ויקח אותי ממקום מסויים ויראה לך. וכך היה. בא אלי למילאנו, האיטלקי הזה, לקח אותי אתה זוכר את שמו?

ת. לא. הכל מתועד. לקח אותי כמה עשרות קילומטרים מחוץ למילאנו, ושם היה הנגר, איזה קבוצה של אנגרים, בעיקר שהיה בונה ספינות, לא ספינות בעצם, יאכטות, וניכנסתי לשם, ראיתי כל מיני ספינות טיול כאלה, אמרתי לו: אני לא מעוניין בדבר כזה. לקח אותי לעוד מקום ולעוד מקום, בקצה, של האנגרים האלה, עמדו כמה גופים כאלה מכוסים בברזנט, והוא פתח את הברזנט ואני ראיתי סירה משונה, בצבע ככה אפור כזה, משהו דומה לצבאי, אמרתי לו: מה זה? אז הוא אמר, עכשיו תיראה מה זה, זוהי סירת מירוץ, עם מקום ישיבה בכיסא. הוא פתח את הכיסא הקידמי, ובכיסא הקידמי ראיתי חבית של היתה ... של חומר נפץ עם כל החיבורים להגה.. והוא אמר לי אז, שבספינות האלה הטביעו אוניות מלחמה גדולות במלחמת העולם השנייה.

אני אז נזכרתי, כשאני הייתי חייל באלכסנדריה, ואז תיעדו את זה בכל היחידות שלנו, שנכנסו ימאים איטלקים עם סירות קטנות כאלה, והטביעו שתי אוניות קרב גדולות מאד בריטיות, הטביעו אותן בתוך הנמל, וגרמו נזק אדיר לכל מאגר הכוחות הימי.

אני נזכרתי, אמרתי, זאת אומרת, אני רואה לנגד עיני את אותן ספינות נפץ, שידעתי על קיומן, גם אחרי זה, כשהייתי באיטליה, כשראיתי את ה-M6 ההתפארות הגדולה של האיטלקים, לא היו להם הרבה, שהם בעזרת נשק לא קונבנציונלי, הטביעו אוניות קרב באלכסנדריה, גם במלטה. ואני ידעתי, שבאיזה שהוא מקום במלחמת העולם השנייה היו דברים כאלה. זה טורפינו חי. כל

מה שאני רואה, זה טורפידו חי. זה לא טורפידו, חומר נפץ. מונח קדימה, האיש שיושב על ההגה, איש אחד, משיט את עצמו מול ספינת האויב, כמה עשרות מטרים לפני שהוא פוגע הוא מכוון את עצמו ואז הוא זורק את עצמו בקטפול לתוך ההגה, הוא ניצל, להרוג אותו, לתפוס אותו, אבל הוא ניצל, ואת עשרים-שלושים מטר האחרונים, הטורפידו הזה, החי, פוגע מאיפה שהמכוון כיוון אותו. זה נשק הכי לא שיגרתי שיכול להיות. והוא יותר טוב מתותחים, מפני שאם הוא פוגע, הוא מטביע. ואני הייתי ממש נרעש ונרגש מזה.

אני אמרתי לאיטלקי, קודם כל שאני מעוניין, לא רציתי להראות שאני יותר מדי מעוניין, שלא יתחיל לבקש מחירים משוגעים

ש. קפריוטי אולי?

ת. תיכף אני אגיע לקפריוטי. קפריוטי אני גייסתי אותו אחרי זה.

ש. אהה.

ת. זה היה הסוחר. לא קפריוטי.

שאלתי אותו אם הכלי הזה שט, נכון, הוא אומר, הוא שט. אז הוא אומר לי, בוא מחר בערב לאגם מלאכותי, על יד מילאנו, ואני אביא את הכלי הזה, ותשוט בו.

ככה היה. בלילה, הוא שיחד כמובן את השומרים שהיו כמובן איטלקים. כל העסק הזה היה לא חוקי, אסור היה לאיטלקים, הם, לפי ההסכמים עם צבאות הכיבוש הם היו צריכים להשמיד את כל הדברים האלה, את כל הנשק. זה היה הכל לא חוקי. אחרי שהם שמרו לעצמם כמה ספינות כאלה, זה היה לא חוקי.

ובאמת, הם הורידו את הסירה הזאת, הוא נכנס לתוכה, הוא או מישהו אחר, ראיתי שהיא שטה מהר מאד, ואחר כך הוא אומר לי, תיכנס, תשוט איתה. אבל אני לא שטתי עם דבר כזה. הוא אמר: אוטו אתה יודע לנהוג? אמרתי כן, אז אמר, תתייחס לזה כמו אל אוטו. ובן רגע, שטתי על זה ויוצא מן הכלל. שט במהירות גדולה מאד.

השלב הבא היה, שאנחנו רכשנו את הספינות האלה, אבל אני באותו זמן שאלתי כבר את האיטלקי הזה ועוד כמה איטלקים. יש מישהו שיכול להדריך, ששט בעצמו? שפעל בעצמו עם הנשק הזה? שיכול להדריך אנשים שלנו? אמר: כן, יש, יש איש בשם קפריוטי ברומא, שהוא הבאנו.

הלכתי, פגשתי את קפריוטי, גייסתי אותו, תמורת כסף כמובן, אבל הוא היה איש מצויין, שירת בשירות הבריטי, טיבע כמה אוניות שלהם, ואמרתי: בוא, תבוא אלינו. הוא.. התחיל להדריך אנשים שלנו. גייסנו כמובן, עם קשר עם חיל-הים אני גייסתי את כל המוסד עם הרכש שם באיטליה, והתחילו לארוז את ה"חיות" האלה, והביאו אותן לארץ, בכינרת, יוחאי ואנשיו התחילו להתאמן עליהם מצד אחד, ומצד שני, חיל המדע, אבא של רפא"ל במכון ויצמן, התחילו להתקין עליהם, בכל דבר את החביות האלה, היה צריך תוספת, שיהיה עוד יותר מחוכם, וזה היה נכון, כן, והרכיבו את אונית האם, אמרתי לך, השייטת הגדולה, היתה גם "בן הכט", ועל "בן הכט" צריך גם ספינת אם בשבילן, הן לא יכולות לשוט לבד למרחקים גדולים, צריך ספינת אם, אז מקום לארבע ספינות נפץ כאלה, ובדיוק.. עשר המכות, בספטמבר? אוקטובר 1948,

ש. אפשר לבדוק. כן.

ת. באוקטובר 1948, השייטת הגדולה, אמרנו, "ווגיוד", "הגנה", "מעוז", על "מעוז" המפקד היה יוחאי בן נון, בקיצור, באוקטובר בדיוק ספינת האם, "מעוז", שהיתה בן-הכט היתה מוכנה לקלוט את ארבע ספינות הנפץ, כאשר שלש חמושות ואחת היא מיועדת להציל את שלשת המלחים ששיטו את השלש מול האוניות, מפני שהרי אנחנו, זה כבר היה פטנט שלנו, מחשבה שלנו היתה: זאת אומרת, אתה לוקח את האיש עם טורפידו חי, הוא קופץ, מה קורה אחר כך? מי יציל אותו?

אז אנחנו, הפטנט שלנו היה, שכל אחד מהשלושה, ילבש קסדה עם פנס אינפרא-אדום, והספינה הרביעית היא תיראה גם בלילה, בעיקר בלילה הספינות האלה פועלות, היא תיראה נצנוץ אדום שרק היא רואה אותו, שיש לה משקפת אינפרא אדומה ואז היא תשלוף שלושה, את שלושת הפנסים המהבהבים האלה, כלומר, את שלושת הלוחמים, וזה פעל.

ובדיוק, ביום, בליל הכרזת שביתת-הנשק של המבצע, בינינו ובין המצרים, זיהינו ביום, זיהינו ביום, זיהינו את אנית הדגל של הצי המצרי "אמיר פארוק", ועוד ספינה שולט מוקשים גדולה, עמוסות בחיילים, שהם יצאו מול עזה להוציא חיילים מצרים שנפצעו מהקרבות של כיס פאלוגיה, והאוניות האלה, נוסף על המלחים האלה היו עמוסות בחיילים, ואנחנו זיהינו אותם, ואז ביקשנו רשות מבן-גוריון לפעולה, להטביע את שתי האוניות האלה בלילה.

זאת היתה הפעולה הקלאסית שתוארה ותועדה על-ידי יוחאי, ש"המעוז", הספינה הזאת, ספינת-האם מוציאה אותם והוא יוצא מול ספינות המוקשים, שניים מחבריו יוצאים מול "אמיר פארוק" - המשחתת, ומטביעים את שתיהן על מאות חייליהם, ספינת ההצלה, סירת ההצלה הזאת מוציאה את שלושת, ממש כמו Text-Book ומביאה אותם לאונית האם, ואונית-האם מביאה אותם חזרה לנמל יפו, ובן-גוריון מקבל אותם, ואנחנו רואים בזה, באוקטובר את השיא, השיא של כל העניין.

זאת אומרת, אנחנו התחלנו עם אוניות מעפילים רקובות, וגמרנו עם הנשק ההתקפי הזה, להטביע את אונית הדגל של הצי המצרי, וזה היה המגש שאנחנו נתנו אז במלחמת העצמאות. אני, החלק שלי היה ברכישה של זה, אבל יוחאי קיבל את "גיבור ישראל" על המבצע הזה.

עד כאן, נגמרה המלחמה, יש עוד סיפורים של בניית החייל אחר-כך בצורה יותר מסודרת, עם המדים והדרגות, ורכישת ספינות, תותחים, את הספינות של יוחאי אחר כך אנחנו עוד "חזירי ים", עוד איזה נשק לא שגרתי באיטליה.

אני גמרתי את תפקידי עם גמר מלחמת העצמאות. אני ידעתי שהקריירה שלי היא לא בים. אני גם לא הייתי ימאי, אני אמרתי לך. אני ניכנסתי לים מתוך ההעפלה, ומיד אחרי, בינואר-פברואר 1949, שאול אביגור בא אלי, ואמר: מתחילה עלייה גדולה, ולוי אשכול נתמנה אחראי על כל נושא הקליטה וההתיישבות, הוא מחפש איש לעבוד איתו, והלכתי לעבוד עם אשכול ואז דרך החיים שלי כבר הלכה לכיוון של התיישבות. זהו. עד כאן.

סוף ראיון עם ליובה אליאב